

**ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN
TRƯỜNG ĐẠI HỌC SƯ PHẠM**

NGUYỄN VĂN HUY

**KINH TẾ HUYỆN HỮU LŨNG TỈNH LẠNG SƠN
NỬA ĐẦU THẾ KỈ XIX**

LUẬN VĂN THẠC SĨ LỊCH SỬ

THÁI NGUYÊN - 2018

**ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN
TRƯỜNG ĐẠI HỌC SƯ PHẠM**

NGUYỄN VĂN HUY

**KINH TẾ HUYỆN HỮU LŨNG TỈNH LẠNG SƠN
NỬA ĐẦU THẾ KỈ XIX**

**Ngành: Lịch sử Việt Nam
Mã số: 8.22.90.13**

LUẬN VĂN THẠC SĨ LỊCH SỬ

Người hướng dẫn khoa học: PGS.TS. Đàm Thị Uyên

THÁI NGUYÊN - 2018

LỜI CAM ĐOAN

“Kinh tế huyện Hữu Lũng tỉnh Lạng Sơn nửa đầu thế kỉ XIX” được thực hiện từ tháng 4/2017 đến tháng 4/2018. Luận văn được sử dụng thông tin từ nhiều nguồn khác nhau. Tôi xin cam đoan rằng đây là công trình nghiên cứu của riêng tôi. Các tài liệu tham khảo được trích dẫn rõ ràng.

Thái Nguyên, tháng 6 năm 2018
Tác giả luận văn

NGUYỄN VĂN HUY

LỜI CẢM ƠN

Tác giả xin bày tỏ lòng biết ơn sâu sắc tới cô hướng dẫn PGS.TS. Đàm Thị Uyên, các thầy cô giáo trong bộ môn Lịch sử Việt Nam và khoa Lịch sử, trường Đại học Sư phạm - Đại học Thái Nguyên đã động viên chỉ bảo giúp đỡ tác giả trong quá trình học tập và hoàn thành luận văn.

Tác giả xin chân trọng cảm ơn Trung tâm Lưu trữ Quốc gia I Hà Nội, thư viện Quốc gia Việt Nam, UBND huyện Hữu Lũng, thư viện Khoa học tổng hợp tỉnh Lạng Sơn đã giúp đỡ tác giả trong quá trình thực hiện luận văn.

Cuối cùng tác giả xin bày tỏ lòng biết ơn tới bạn bè, đồng nghiệp và những người thân trong gia đình đã tạo điều kiện giúp đỡ trong quá trình học tập và hoàn thành luận văn.

Thái Nguyên, tháng 6 năm 2018
Tác giả luận văn

NGUYỄN VĂN HUY

MỤC LỤC

Lời cam đoan	i
Lời cảm ơn	ii
Mục lục	iii
Danh mục các chữ viết tắt.....	iv
Danh mục các bảng.....	v
Danh mục các biểu đồ.....	vi
MỞ ĐẦU	1
1. Lý do chọn đề tài	1
2. Lịch sử nghiên cứu vấn đề	1
3. Mục đích và nhiệm vụ nghiên cứu	3
4. Đối tượng và phạm vi nghiên cứu	4
5. Nguồn tư liệu và phương pháp nghiên cứu	4
6. Đóng góp của luận văn	5
7. Cấu trúc của luận văn.....	5
Chương 1: KHÁI QUÁT VỀ HUYỆN HỮU LŨNG, TỈNH LẠNG SƠN	8
1.1. Vị trí địa lý, điều kiện tự nhiên.....	8
1.2. Vài nét về lịch sử huyện Hữu Lũng, tỉnh Lạng Sơn	11
1.3. Tình hình kinh tế, văn hóa - xã hội	13
Tiểu kết chương 1	26
Chương 2: TÌNH HÌNH SỞ HỮU RUỘNG ĐẤT HUYỆN HỮU LŨNG NỬA ĐẦU THẾ KỈ XIX QUA ĐỊA BẠ TRIỀU NGUYỄN	27
2.1. Tư liệu địa bạ huyện Hữu Lũng tỉnh Lạng Sơn nửa đầu thế kỉ XIX	27
2.2. Tình hình sở hữu ruộng đất huyện Hữu Lũng đầu thế kỉ XIX qua địa bạ Gia Long 4 (1805)	29
2.2.1. Về quy mô sở hữu ruộng đất của các xã thôn.....	29
2.2.2. Về phân bố các loại ruộng đất	29
2.2.3. Tình hình sở hữu đất tư (thổ trạch viên tri)	34
2.2.4. Tình hình sở hữu ruộng đất thân từ phật tự	35

2.2.5. Tình hình sở hữu ruộng tư	36
2.2.6. Tình hình sở hữu ruộng tư của các nhóm họ	42
2.2.7. Tình hình sở hữu ruộng đất của các chức sắc	45
2.3. Tình hình sở hữu ruộng đất huyện Hữu Lũng qua địa bạ Minh Mệnh 13(1832).....	48
2.3.1. Về quy mô sở hữu ruộng đất của các xã thôn.....	48
2.3.2. Về phân bố các loại ruộng đất	49
2.3.3. Tình hình sở hữu đất tư (thổ trạch viên tri)	51
2.3.4. Sở hữu ruộng đất thân từ phật tự	52
2.3.5. Tình hình sở hữu ruộng tư	52
2.3.6. Tình hình sở hữu ruộng tư của các nhóm họ	56
2.3.7. Tình hình sở hữu ruộng đất của các chức sắc	57
Tiểu kết chương 2	59
Chương 3: HOẠT ĐỘNG KINH TẾ HUYỆN HỮU LŨNG TỈNH LẠNG SƠN NỬA ĐẦU THẾ KỈ XIX	61
3.1. Nông nghiệp.....	61
3.1.1. Trồng trọt	61
3.1.2. Làm vườn.....	67
3.1.3. Chăn nuôi	67
3.1.4. Kinh tế tự nhiên	68
3.1.5. Nghi lễ và tín ngưỡng liên quan đến trồng trọt.....	69
3.2. Thủ công nghiệp, thương nghiệp.	72
Tiểu kết chương 3	76
KẾT LUẬN.....	77
TÀI LIỆU THAM KHẢO	80
PHỤ LỤC	

DANH MỤC CÁC CHỮ VIẾT TẮT

Cb	: Chủ biên
ĐHSPHN	: Đại học sư phạm Hà Nội
GS	: Giáo sư
HN	: Hà Nội
KH	: Kí hiệu
KHXH	: Khoa học xã hội
M.s.th.t.p	: Mẫu, sào, thước, tắc, phân
Nxb	: Nhà xuất bản
PGS	: Phó giáo sư
TS	: Tiến sĩ
TTLTQGI	: Trung tâm lưu trữ Quốc gia I

DANH MỤC CÁC BẢNG

Bảng 2.1: Thống kê địa bạ huyện Hữu Lũng tỉnh Lạng Sơn năm 1805.....	28
Bảng 2.2: Thống kê địa bạ huyện Hữu Lũng tỉnh Lạng Sơn năm 1832.....	28
Bảng 2.3: Thống kê quy mô sở hữu ruộng đất của 12 xã thôn huyện Hữu Lũng tỉnh Lạng Sơn theo địa bạ Gia Long 4 (1805).....	29
Bảng 2.4: Thống kê các loại ruộng đất huyện Hữu Lũng tỉnh Lạng Sơn qua địa bạ Gia Long 4 (1805).....	30
Bảng 2.5: Thống kê các loại ruộng đất huyện Hữu Lũng tỉnh Lạng Sơn theo thực canh và lưu hoang năm 1805.....	31
Bảng 2.6: Tổng diện tích ruộng đất huyện Hữu Lũng tỉnh Lạng Sơn năm 1805.....	31
Bảng 2.7: Sự phân bố ruộng tư theo đẳng hạng của 12 xã thôn huyện Hữu Lũng đầu thế kỷ XIX theo địa bạ Gia Long 4 (1805).....	33
Bảng 2.8: Thống kê diện tích tư thổ của 12 xã có địa bạ Gia Long 4 (1805).....	34
Bảng 2.9: Thống kê diện tích thân từ phật tử của 12 xã huyện Hữu Lũng theo địa bạ Gia Long 4 (1805).....	35
Bảng 2.10: Bình quân sở hữu ruộng đất tư của một chủ trong 10 xã thôn huyện Hữu Lũng theo địa bạ Gia Long 4 (1805).....	36
Bảng 2.11: Thống kê quy mô sở hữu ruộng tư của chủ sở hữu 12 xã thôn huyện Hữu Lũng theo địa bạ Gia Long 4 (1805).....	37
Bảng 2.12: Tình hình giới tính trong sở hữu tư nhân ở 12 xã thôn huyện Hữu Lũng theo địa bạ Gia Long 4 (1805).....	38
Bảng 2.13: Thống kê tình hình ruộng đất theo giới tính nữ ở huyện Hữu Lũng theo địa bạ Gia Long 4 (1805).....	39
Bảng 2.14: Thống kê tình hình ruộng đất của chủ nam ở huyện Hữu Lũng theo địa bạ Gia Long 4 (1805).....	40
Bảng 2.15: Thống kê ruộng tư của chủ phụ canh ở 12 xã thôn huyện Hữu Lũng theo địa bạ Gia Long 4 (1805).....	41
Bảng 2.16: Sự phân bố ruộng tư theo nhóm họ của 12 xã thôn huyện Hữu Lũng theo địa bạ Gia Long 4 (1805).....	43

Bảng 2.17: Tình hình tư hữu của chức sắc ở 12 xã thôn huyện Hữu Lũng theo địa bạ Gia Long 4 (1805)	45
Bảng 2.18: Qui mô sở hữu ruộng tư của chức sắc ở 12 xã thôn huyện Hữu Lũng theo địa bạ Gia Long 4 (1805)	46
Bảng 2.19: Thống kê quy mô sở hữu ruộng đất của 4 xã thôn huyện Hữu Lũng theo địa bạ Minh Mệnh 13 (1832).....	49
Bảng 2.20: Thống kê các loại ruộng đất huyện Hữu Lũng qua địa bạ Minh Mệnh 13 (1832)	49
Bảng 2.21: Thống kê số ruộng đất thực canh và lưu hoang huyện Hữu Lũng năm 1832	49
Bảng 2.22: Tổng diện tích ruộng đất huyện Hữu Lũng năm 1832	50
Bảng 2.23: Sự phân bố ruộng tư theo đẳng hạng của 4 xã thôn huyện Hữu Lũng theo địa bạ Minh Mệnh 13 (1832).....	50
Bảng 2.24: Thống kê diện tích tư thổ của 4 xã có địa bạ Minh Mệnh 13 (1832).....	51
Bảng 2.25: Bình quân tư hữu ruộng đất của một chủ trong 4 xã thôn huyện Hữu Lũng theo địa bạ Minh Mệnh 13 (1832)	52
Bảng 2.26: Quy mô sở hữu ruộng tư của chủ sở hữu 4 xã thôn huyện Hữu Lũng theo địa bạ Minh Mệnh 13 (1832).....	53
Bảng 2.27: Tình hình giới tính trong sở hữu tư nhân ở 4 xã thôn huyện Hữu Lũng theo địa bạ Minh Mệnh 13 (1832)	54
Bảng 2.28: Thống kê ruộng đất của chủ nữ.....	54
Bảng 2.29: Thống kê ruộng đất của chủ nam	55
Bảng 2.30: Thống kê ruộng tư của chủ phụ canh	55
Bảng 2.31: Sự phân bố ruộng tư theo nhóm họ của 4 xã thôn huyện Hữu Lũng theo địa bạ Minh Mệnh 13 (1832).....	56
Bảng 2.32: Sự phân bố ruộng tư của chức sắc ở 4 xã thôn huyện Hữu Lũng theo địa bạ Minh Mệnh 13 (1832).....	57
Bảng 2.33: Tình hình sở hữu ruộng tư của chức sắc ở 4 xã thôn huyện Hữu Lũng theo địa bạ Minh Mệnh 13 (1832).....	58

DANH MỤC CÁC BIỂU ĐỒ

Biểu đồ 2.1: Tình hình sử dụng ruộng đất ở huyện Hữu Lũng tại thời điểm 1805	32
Biểu đồ 2.2: Số chủ và diện tích sở hữu ruộng tư tại thời điểm năm 1805	37
Biểu đồ 2.3: Quy mô sở hữu của nam và nữ năm 1805 theo số chủ	39
Biểu đồ 2.4: Tỷ lệ số chủ và diện tích của các nhóm hộ lớn (1805)	44
Biểu đồ 2.5: So sánh giữa ruộng đất của chức sắc và các tầng lớp khác trong xã hội năm 1805	46
Biểu đồ 2.6: Tình hình sử dụng ruộng đất ở huyện Hữu Lũng năm 1832	50
Biểu đồ 2.7: Mối tương quan giữa số chủ và diện tích sở hữu (1832)	53
Biểu đồ 2.8: Tỷ lệ số chủ và diện tích của các nhóm hộ lớn (1832)	56
Biểu đồ 2.9: Mối tương quan giữa ruộng đất của chức sắc và các tầng lớp khác trong xã hội năm 1832	58